

Book Review: ความคิดทางการเมืองของฌาคส์ ร็องซีแยร์
(The Political Thinking of Jacques Rancière)
การเมืองของสุนทรียศาสตร์ / กวีนิพนธ์ของความรู้อื่น
พรมแดนความรู้ใหม่ที่ด้วยเรื่องการเมือง

ศศิธร ศิลปวัฒนา

หากกล่าวถึงปรากฏการณ์ในสังคมปัจจุบัน คงไม่มีใครหลีกเลี่ยงการพูดถึงความขัดแย้งทางการเมืองไปได้ ขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ เกิดขึ้นเป็นดอกเห็ดและสามารถพบเห็นได้ง่ายดายในวิถีชีวิตประจำวัน การเคลื่อนไหวและต่อสู้ดังกล่าวเกิดขึ้นทั้งกับคนชนชั้นกลางและคนชนชั้นแรงงาน โดยมีรูปแบบและแนวทางการอุดมการณ์ที่ยึดถือต่างกันไป ความแตกต่างทางความคิดเห็นนี้เองที่ทำให้หลากหลายผู้คนในสังคมออกมาเรียกร้องให้คนในชาติมีความสามัคคีและสมานฉันท์ เพื่อทำให้เกิดการเมืองในลักษณะที่เรียกว่าประชาธิปไตย ซึ่งการสร้างความเห็นพ้องให้เกิดขึ้นกับประชาชนส่วนใหญ่นี้เองเป็นสิ่งที่ฌาคส์ ร็องซีแยร์ (Jacques Rancière) มองเห็นต่างออกไป

งานของฌาคส์ ร็องซีแยร์ ที่ดร.ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร อาจารย์คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้รับทุนวิจัยจากศูนย์วิจัยคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในการแปลกรอบแนวคิดถือว่าเป็นการเปิดพรมแดนความรู้ที่คิดต่าง และเปิดพื้นที่ว่างให้กับคนในสังคมที่มักจะไม่ได้ยินเสียง ได้รับรู้และสื่อสารผ่านองค์ความรู้ที่ไม่ได้เห็นพ้องต้องกันเพียงอย่างเดียว

หนังสือความคิดทางการเมืองของฌาคส์ ร็องซีแยร์ (The Political Thinking of Jacques Rancière) การเมืองของสุนทรียศาสตร์ / กวีนิพนธ์ของความรู้ ที่จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์สมมติ เป็นหนังสือที่ว่าด้วยกรอบแนวคิดเรื่องสุนทรียศาสตร์การเมือง ซึ่งถือได้ว่าเป็นกรอบคิดที่แตกต่างจากนักคิดหลายคนทางสำนักคิดที่เกี่ยวข้องกับการเมือง งานชิ้นนี้เป็นหนังสือเล่มบางที่อัดแน่นไปด้วยการสังเคราะห์มุมมองแบบใหม่ที่จะต้องใช้เวลาในการอ่านมากกว่าหนังสือเล่มโตๆ บางเล่ม

หนังสือเริ่มจากการบอกเล่าประวัติชีวิตของร็องซีแยร์ รวมถึงผลงานและมุมมองที่ได้รับมาจากนักคิดหลายท่าน เช่น หลุยส์ อัลธุสแซร์ (Louis Althusser) และโจเซฟ จาโกโตต์ (Joseph Jacotot) (บทนำ) และแบ่งการอธิบายกรอบคิดที่สำคัญออกเป็นส่วนๆ ทั้งการนิยามคำว่า “การเมือง” (Politics) (บทที่ 1) การไม่เห็นด้วย (Disagreement) (บทที่ 2) การเมืองของสุนทรียศาสตร์ (The Politics of Aesthetics) (บทที่ 3) และการเมืองของวรรณกรรม (The Politics of Literature) (บทที่ 4)

อย่างไรก็ตามถึงแม้ในหนังสือจะตัดแบ่งการนิยามคำต่างๆ ออกมาเป็นส่วนๆ แต่จะพบได้ว่านิยามดังกล่าวเป็นชิ้นส่วนสำคัญที่เชื่อมโยงและเรียงร้อยให้เห็นกรอบคิด “การเมืองของสุนทรียศาสตร์” ในทัศนะของฌาคส์ ร็องซีแยร์

ดังนั้น “การเมือง” สำหรับร็องซีแยร์ คือ เสรีภาพ และความเสมอภาคที่เกิดขึ้นเพื่อคัดค้านกับการจัดระเบียบสูงต่ำในสังคม ซึ่งการเมืองในที่นี้จะต้องเป็นรูปแบบการเห็นต่าง และการเห็นไม่ตรงกันของส่วนที่ถูกนับเพื่อที่จะไม่นับรวมให้เป็นส่วน หรืออีกนัยหนึ่งคือคนที่มักจะไม่ได้ยินเสียงในสังคม และคนชายขอบทั้งหลาย เพื่อต่อสู้กับสุนทรียศาสตร์ที่หมายรวมถึงการแบ่งแยกการรับรู้ของคนในสังคม หรือการมีสิทธิเข้าถึงบางอย่างจากบางคน เพราะ

ฉะนั้น “สุนทรียศาสตร์การเมือง” คือ การสลาย สั่นคลอน และตั้งคำถามกับระบบการแบ่งแยกการรับรู้ เพื่อนำไปสู่การรับรู้ทางการเมืองแบบอื่นที่มีพื้นที่ให้ส่วนที่ถูกนับเพื่อที่จะไม่นับรวมให้เป็นส่วนในสังคม

คำว่า “ประชาธิปไตย” ที่เราพูดถึงและใช้จนติดปากจึงไม่ใช่แค่รูปแบบหรือกิจกรรมทางการเมืองที่เน้นความคิดเห็นที่ตรงกันเพียงอย่างเดียว เพราะหากมีแต่การเห็นพ้องแต่ขาดการคิดเห็นที่แตกต่าง การเมืองในแบบประชาธิปไตยคงคล้ายกับที่ร็องซีแยร์กล่าวไว้ว่า

“ประชาธิปไตยคือการปกครองที่ไม่สามารถทำให้ทุกคนเสมอภาคเท่าเทียมกัน แต่ประชาธิปไตยใช้ความเสมอภาคเท่าเทียมกันเป็น “เสียงหลัก” ในการปกครอง ประชาธิปไตยคือรูปธรรมของชัยชนะ ของเหตุผลทางการเมืองของภาษาการเมืองที่อยู่เหนือความเป็นจริงที่ปรากฏให้เห็น ประชาธิปไตยคือรูปแบบและวิธีการที่ทำให้ประชาชนปรากฏโดยไม่ต้องปรากฏไปพร้อมๆ กัน ผ่านการอ้างถึงประชาชน เสียงของประชาชน สิทธิของประชาชน อำนาจของประชาชน และการปกครองโดยประชาชนตลอดเวลา”